

1.BLOKEA

- **Agence Havas:** 1835an sortutako notizia agentzia bat. Charles Louis Havasek fundatu zuen beste hainbat kazetari europarrekin informazio agentzia bat egiteko. 1857an Societe Generale de Annonces-ekin fusionatu zen, eta 1920 betirako elkartu ziren. Gerra garaietan, hainbat egunkari berri sortu zituen Frantzian propaganda egiteko asmoarekin. 1994an Havas agentziako notizien saila, Agence-France Press deitzera pasatzen da, eta gaur egun mundu mailako agentzia garrantzitsuenetarikoa da.
- **Komunikazioaren Ekonomia Politikoa:**
- **Annali Massimi:** Urtero ateratzen diren gerra eta garaipenak agertzen diren dokumentuak dira
- **Acta Senatus:** Senatuan hartzen diren erabakiak idatziz azaltzeko aktak, erromatarrek garatzen dituzten dokumentu ofizialak. Senatuaren aktak, Komilla artean “dokumentu ofizialagoak” dira hauek.
- **The Associated Press:** 1849an egunkari desberdinek sortutako kooperatiba moduko bat
- **Common Sense:** Panfleto moduko bat, liburuxka txiki bat. Metropolitik independizatzeko arrazoiak. Zentzuzkoa da independentzia eta horren argudioak ematen dira protestantismoaren ideiekin lotuta. Modu horretan identitate nazionala (Estatubatuarra) lortuko dute.
- **Diurna Urbis Acta:** Gertuen dokumentua egunkaritik. Egunero ateratzeren aldeko borondatea. Informazio ofiziala, politikoa, negozioen ingurukoa. Ikerlariak diotenez, Julio Cesarrek asmatutakoa. Egun, egunkari kontsideratzen dugun horretatik gertuen dagoena da. Egunerokotasunari garrantzi handia ematen zioten, informazio politikoa negozioen inguruko informazioa... Egunero ateratzen zen egunkaria litzateke. Julio Cesarrek sortutako zerbait dela pentsatzen da. Termino hauek dira Erromatarrek garatzen dituzten dokumentu idatziak (Annali Maximi eta Diurna Urbis Acta)
- **Agencia de Corresponsales:**

INDUSTRIA IRAULTZA ETA KOMUNIKAZIOA:

NOTIZIA AGENTZIEN agerpena (1835). Telegrafoaren agerpenak ahalbidetuko du komunikazioa urrunetik (edo ez bertatik) egitea. Komunikazioa azkartzea ahalbidetuko du: Agencia de Corresponsales (1865) (Agencia EFE, 1939) falangearekin lotura

- **Émile de Girardin:**

FRANTZIAN

Publizitatea eta Émile de Girardin-ren La Presse (1836). “*Publizitateak ordainduko du harpidedunaren alea*”. Prentsa popularraren adibide Frantzia. Periodikoa publizitatea sartu nahi izango zuten enpresa horiek ordainduko zuten gehienbat. Klean egindako salmentak ere lagunduko dio publizitateari.

- **Erreforma Protestantea:** Eliza Katolikoa erreformatzeko borondateetik sortu zen. Elizak fededunen kontura dirua ateratzen zuela zioen, barkamena ematearen truke. Inprentari esker, hedapen handia eta bizkorra izan zuen erreforma honek.

- **Estetizazioa:**

- **F. G. Koenig**

INDUSTRIA IRAULTZA ETA KOMUNIKAZIOA

Prentsa (inprimatzeko aparatua):

- Mekanikoa (F .G Koenig, 1812)
  - Lurrin makinaren inkorporazioari esker. The Times izango da lehenengo hau erabiltzen
  - Prentsaren produkzioa azkartu

- **Frankfurteko eskola: XX. MENDEKO KORRONTE TEORIKO NAGUSIAK.** Teoria Kritikoa. Frankfurteko Eskola. Eskola honen barruan sortzen den kontzeptu garrantzitsuena: **industria kulturala**. Totalismoaren garaiarekin batera. Nola politikoki erabiltzen diren hedabideak aztertzen dute. Teoria kritikoaren lehen hiru autoreak: Walter Benjamin, Theodor W. Adorno eta Marx Horkheimer, Herbert Marcuse, Jurgen Habermas...

- **Jesus Christ Gure Junaren testamendu Berria:**

- **Industrialia Kulturala: XX. MENDEKO KORRONTE TEORIKO NAGUSIAK.** Teoria Kritikoa.: THEODOR W. ADORNO ETA MARX HORKHEIMER: Industria kulturala: Edozein produktu kultural merkantzia bihurtua. Berri itxura hartu arren, forma artxi-ezagunak eta estereotipatuak errepikatzen ditu eta artearen ahalmen kritikoa disolbatu egiten da ⇒ gizarte konformista eta apatikoa, otzana (dócil, aldakorra) sortzen da. Industria kulturalaren helburua = ez hausnarketa sustatzea baizik eta soilik saltzea. Arteak duen joera

kritikoa desagertu egiten da, hortik sortzen da gizarte konformista. Industria kulturalaren bidez, arrazoi modernoak (askatasunera, hausnarketara eramango gaituen arrazoiak da modernoak) arrazoi industrialean bihurtu da, (transformatu egin da), (kontrolaren eta manipulazioaren zerbitzura dagoen arrazoi forma). Industria kulturalaren adibidea: Mona Lisa kamixeta batean, polita dela erakustea soilik, kamixeta hori janzteak ez du erakusten artea benetan hausnartu denik.

- **Inkunableak:** Hasierako dokumentu eta liburu idatziei ematen zaien izena, 1500 arteko produkzioei horrela deitzen zitzairen. Hemendik aurrera liburuen ezaugarri formaletan estandarizazio bat sortuko zen. Garapen bat dago hasierako gremiotik momentu honetako gremiora, negozioa estandarizatuz joango da.
- **The New York Herald:** New Yorken 1835.urtean James G. Bennetek sortu zuen egunkaria. Eduki zabalak eskaintzen zituen, eta hiriko lau egunkari garrantzitsuenetako bat zen.

19.24. urtean, New York Heraldetik, New York Tribune erosi eta NEW YORK HERALD TRIBUNE sortu zen.

- **Le Journal des Sçavans: Oso garrantzitsua!**
  - “Jakintsuen egunkaria”. Berpizkunde eta iraultza kulturala gertatzen denez, garapen zientifikoa ematen denean, horrek hedapena dauka kazetaritzari esker eta hau horren adibidea dugu.
  - Prentsa zientifiko eta kulturalaren adibiderik garrantzitsuenak. Matematika, teologia, arte ederrak... landuko ditu.
  - Aldizkakotasuna 3 hilabetetik behin eta liburu itxura izango du, lodiagoa da bestea baino.

- **Unstamped (Intinbradoa): ERRESUMA BATUAN**

Unstamped (Intimbradoen) Mugimendua, 1830 urte inguruan. Tinbreari aurre egingo zion mugimendua izango zen tinbre zelako presan zegoen zergarik altuena

- 1820 urte inguruan hasi zen.
- Estatuaren legeei desobedientzia
- Zergak ordaindu gabe ateratako prentsa legez kanpokoak.
- Lema: “Paperaren gaineko zergak, jakintzaren gaineko zergak dira (Taxes on knowledge)

- Mugimendu politiko eta sindikala (sozialismo utopikoa eta Kartismoa)
- **La Presse:** Frantziako prentsa popularra, Émile de Girardin kazetariak sortua.
- **La Gazette**
  - Teophraste Renaudot “kazetaritza modernoaren aita”. Frantzia absolutistan sortu zen. Zeina herrialde ezberdinetak kopiatuko den.
  - Erret Pribilegio eskusiboa eta bizi osorakoa. Erregearen aldekoa zen. Bizi osorako lizentzia bat lortuko du erregearen eskutik.
  - Politika eta diplomazia (Estatuaren interesak aztertzen dituen zientzia) gaiak. Atzerrian gertatzen diren informazio gaiak publikatuko dira batez ere.
  - Asteko aldizkakotasuna dauka. La Gaceta de Madridek (Boletín Oficial del Estado-ren aintzindaria), hau eredu hartu zuen.
- **Kopista Monastikoak:**
- **Henry Hetterington:**
- **La Abeja Española:** aldizkari satirikoa– (1812-1813)
- **La Flaca:** Aldizkari liberala eta antizarlista (1869-1873) (garrantzitsuena)
- **The Boston News-Letter:** Egunero pasatzen zen metropoliko erregearen ikuskaritzatik. Hasieran bertan agertzen diren gaien Europari buruzkoak izango dira, pixkanaka hasiko dira tokiko gertakariei buruzko gaiak sartzen. Hemen idatziko dute independentziaren aitak bezala ezagututako idazleek (Adams)
- **La Correspondencia: de España** (1859-1925)
  - Kontserbadora
  - Arratsaldekoa
  - Difusio handiena lortu zuen (50.000 ale baino gehiago)
  - Publizitatea
  - Lehendabiziko kale salmenta
  - Informazioa eta bestelako gai anitzak: erlijioa, moda, kultura, espektakuluak, kirolak, folletinak (eskelak lehendabizikoz)
  - Lau orrialde, zutabe anitzak, notiziak jaso izan diren ordenean antolatuak..
- **The Times:** The Times 1785ean sortutako prentsa britaniarra da. Konpetentziarik gabeko egunkaria izan zen tinbrea mantendu zen urteetan.

Tinbrea amaitu ondoren, konpetentzia areagotu zen. Bizitza politikoan eragin handia izango duen prentsa. Oso aktiboa, eliterarentzako bereziki.

- **The Daily Courant:** Egunero ateratzen den egunkaria izango da, gure egungo ereduaren oso antzeko: *El Censor y El Pensador*
- **Le Petit Journal:** 60. hamarkadan Moïse Polydore Millaud kazetariak sortu zuen prentsa herrikoa. Frantziakoa, gustu eta lengoia herriaren mailako eskura. Gertakariak, kirolak, nobelak, denbora-pasak ziren gai nagusiak. Formatu eta prezio txikian eta garaiko kazetaritza-praktikak irauli zituen.
- **Linguae Vasconum Primitiae:**
- **The London Gazette:** The London Gazette 1665an sortu zen eta gobernuaren egunkari ofiziala zen. Henry Muddiman jaunaren bitartez plazaratu zen lehenengo aldiz, britaniarren zaharberitze garaian. Britaniar eredu aurre-liberaltzat jotzen da. Testu legal batzuk argiratzeko beharra du eta ez du informazioaren aspektuak kubritzen. Bere banaketa ere oso xumea eta mugatua da.
- **The New York Tribune (1841)**
  - Horace Greely-k sortua
  - Jarrera politiko agerikoagoa. Konpromiso politiko handiagoa Estatu Batuetan esklabutzaren inguruan, sufragisten mugimenduak... inplikaturik agertuko da, ezkerreko jarrera edukiz
  - Kazetaritza popularra, baina ez hain sentsazionalista eta kritikoagoa
  - Sakoneko artikulak (editorialaren garrantzia)
  - 1924. urtean *New York Herald Tribune*. Heraldik Tribune erosten du eta nolabait esateko batu egiten dira
- **Martin Luteren 95 Tesiak:** Wittenberg-eko elizan (1517), (elizaren ustelkeria salatzen duen panfleto baten bitartez) (protestantismoaren sorrera)
- **Mercure Galant:** Kazetaritza literario eta arinaren (friboloaren) adibide
  - Gizarte kronikak, moda, literatura, antzerkia eta abar. Gaur egungo prentsa arrosaren eredu.
  - Izendatze ofizialak (gorteetakoak), ezkontzak, moda erreportaiak. Modaz hitz egin zuen lehen aldizkaria, gorteetara joateko zein arropa jantzi behar zuen, bertsoak, poemak... Denetarik agertzen zen baina guztia fribolitate horren eremuaren barnean.

- **Penny Press:** 1830 hamarkadan agertu zen **Penny press:** (hurrengo hamarkadetan zabaldu)
  - Publiko zabalera iristeko asmoa.
  - Prezio merkea (1¢).
  - Publizitatea.
  - Kaleko saltzaileak.
  - Alderdiekiko independentzia.
  - Erakargarritasuna edukietan: tokiko informazio asko, gertaerak, zuzendariari gutunak...
- **Scriptorium:** Elizaren komunikazio sistemaren barruan zeuden gela moduko batzuk, bertan liburuak eskuz kopiatzen ziren (En el nombre de la rosa)
- **Setting Agenda:** XX.Mendeko Korrante Teoriko nagusiaetan teoria ezberdinak izan ziren, horietako bat Ikerketa funtzionalista eta haren barruan sartzen da Mass Communication Research. Paul F.Lazarsfeld Setting Agenda. Ez da fijasen hainbeste komunikatu nahi denarekin edo komunikatu den hori nola komunikatu denarekin. Gaien hierarkia bat inposatzen dute hedabideek, hau da, jendeari zer interesatzen zaion edo zeri ematen diogun garrantzia ematen die (gaien garrantzi-hierarkikoa). Zeri ematen diogu guk garrantzia gehiago,
- **Stamp Act:** Zerga sistema (Stamp Act) 1712ko lege bat da. Zerga sistema bat zegoen periodiko bat sortu nahi zenuenean edo periodiko bat eros nahi zenuenean beraz dirurik ez baldin badaukazu “estás jodido.”
- **Taxes on Knowledge:**

ERRESUMA BATUAN

- Unstamped (Intimbradoen) Mugimendua, 1830 urte inguruan. Tinbreari aurre egingo zion mugimendua izango zen tinbre zelako presan zegoen zergarik altuena
  - 1820 urte inguruan hasi zen.
  - Estatuaren legeei desobedientzia
  - Zergak ordaindu gabe ateratako prentsa legez kanpokoak.
  - Lema: “Paperaren gaineko zergak, jakintzaren gaineko zergak dira (Taxes on knowledge)
  - Mugimendu politiko eta sindikala (sozialismo utopikoa eta Kartismoa)

Lema: "Paperaren gaineko zergak, jakintzaren gaineko zergak dira (Taxes on knowledge).

- **The Daily Telegraph:** 1855 urtetik (tinbrea kendu eta egun batzuetara sortu)(burgesia txikiak irakurtzen zuen)
  - Kalitatezko prentsa.
  - Publiko zabalagoari zuzendua.
  - Irakurterrazagoa.
  - Formak, prentsa elitistaren antza.
  - Klase ertainen egunkaria.
- **Ikasketa Kulturalak:** (Birmingham-ekoEskola).

Interdisziplinarioa da teoria hau, soziologoa eta historiadorea izan zaitezke, ez bat eta punto. Ikuspegi hau garatuagoa dago herrialde anglosaxoietan. Ikasketa kulturalak ez dute horren erraz onartuko masa hedabideek ideia bat inposatzea eta kitto, Ikasketa Kulturelek herrialdearen kultura eta masa hedabideek bat egin behar dutela diote, negoziazio bat ematen dela eta herriak ez duela irentsiko masa hedabideek esandakoa tal cual, zalantzan jarri gabe. Ikasketa kulturalak azken finean da aurretik finkatuta dauden balioei aurre egingo diena,

- **The New York Times:** 1851. urtean Henry Jarvis Raymondek eta George Jonesek sortutako egunkaria.
- **The Spectator:** 1711an sortutako aldizkari moralista.
- **The Sun (1833).** ("It Shinnes for all") Guztiontzako zerbait da, eliteentzat izan beharrean guztiontzako. (publiko zabala zuen)
  - Benjamin Day
  - "It Shinnes for all"
  - Iparramerikako lehenengo adibidea
  - Iragarkiekin finantzatzen zen.
  - Informazio sentsazionalista landu zen. (estetikoki ez zen erakargarria)
- **La Gaceta de Madrid:** 1697tik 1936ra martxan egon zen aldizkari ofiziala, beranduago "Boletin Oficial del Estado"-k ordezkaturiko zuena.
- **Alfred Harmsworth:** (1865-1922). Enpresa erraldoi bat sortuko du komunikazioaren munduan (iritzi publikoan garrantzia)
- **Annie Lurie (Winifred Bonfils)**

- **Answers to correspondents:** 1888an sortutako astekaria
- **Avanti!:** 1896an Italian sortutako egunkari sozialista.
- **Bizkaitarra:** (1893-95) (sabino aranak idatzia, baina eaj baino lehenagokoa)
- **Blanco y Negro:** Espainian sortutako aldizkari grafiko modernoa. Torcuato Luca de Tenak fundatu zuen.
- **Daily Mirror:** (1903). Egunkari grafikoa (argazki asko), *tabloid* tamaina (A4 tamaina). Klase ertainarentzako sortu arren, XX.mendea aurrera joan ahala, langileentzako egunkaria bihurtuko da nahiz eta sentsazionalista izan)
- **Edward Willis Scripps:**
- **El Debate:** Prentsa katolikoaren barnean zegoen egunkaria.
- **El Imparcial:**
- **El Liberal:** Miguel Moya Ojangurenek sortutako egunkaria, El Imparcial egunkariko langileen bereizketa baten ondorioz.
- **El Socialista:** 1886ean Pablo Iglesiasek sortua. Masen alderdien agerpenarekin sortu zen egunkari sozialista.
- **Elizabeth Bisland:** Idazle eta kazetari estatubatuarra. Nellie Bly munduari bira ematen hasi zitzaionean bere marka hausten saiatzeagatik egin zen ezaguna.
- **Euskaltzale:** Resurrección Maria de Azkuek sortu zuen astekari informatiboa, 1897-1899 urteen artean martxan aritu zena. Korrespontsalak izatera iritsi zen, eta argazki, partitura, komikiak, kirolak zein folletinak argitaratzen zituen.
- **Euzkadi:** 1913tik 1937ra martxan egon zen egunkari euskal nazionalista.
- **Evening News:** egunkaria
- **Evening World:** egunkaria
- **Frances Willard:** Idazle eta aktibista estatubatuarra, AEBn emakumeen sufragioa lortu zuen.

- **Fuencarral kaleko hilketa:** 1888. urtean burutu zen hilketa. XIX. mendearen amaieran prentsak bizi izan zuen santsazionalismoaren adibide argia izan zen.
- **Germania:** 1871an Alemanian sortu zen egunkari konfesional katolikoa.
- **Heraldo de Madrid:** Madrilen argitaratu zen egunkari bat izan zen, ideologia liberala zuena; baina denborarekin errepublikar ezkertiarra bilakatu zen.
- **Joseph Pulitzer:** 1847-1911. Kazetaritza berriaren aitzat hartzen da.

1867. urtean kazetaritza lanetan hasi, eta 1975an *Louis Post-Dispatch* egunkaria erosi zuen; kazetaritza estilo berria garatuz. Denborarekin egunkari gehiago erosi zituen, prentsa-enpresa handi bat sortu arte.

Bere kazetaritzak hainbat ezaugarri berezi zituen: Publikoa oso ondo ezagutzen zuen, formatu oso deigarriak erabiltzen zituen, marrazkilari finak zituen egunkarian, sentsazionalismoa eta konpromisoa orekatzen zituen, auto-promozioa eta publizitatea bultzatzen zituen eta egunkarietatik kanpaina desberdinak ateratzen zituen, besteak beste.

- **Kinetoskopioa:** 1894an higidura-ilusioa sortarazteko Edisonek asmatutako tresna. Higiduraren fase desberdinak ikustarazten zituen eta zinearen aitzindaria izan zen.
- **L'Humanite:** 1904, Frantzia. Jean Jaurès-ek fundatua. Masen garaian, prentsa politiko berria sortu zen, hau da, alderdien egunkariak. L' Humanite, egunkari sozialista garrantzitsua izan zen.
- **La correspondencia:** Manuel Maria de Santa Ana 1859an sortutako ideologia kontserbatorreko egunkaria. 1925ean desagertu zen El Imparcialekin zuen konpetentziarengatik; postua kendu baitzion.
- **La Croix:** 1880, Frantzia. Egunkari konfesional katolikoa zen.
- **La lucha de clases:** Bilbon jaio zen egunkari sozialista.
- **La Papelera Española:** Nicolas Maria de Urgotik Rafael Picavearekin batera sortutako enpresa, hamar enpresa inguru fusionatu ondoren. Urgotik bi egunkari zituen, El Sol eta La Voz; eta 1924an informazio agentzia propioa sortu zuen: Febus.
- **Le Matin:** Le Petit Journal egunkariari konpetentzia egin zion egunkaria, 1884an sortua.
- **Le Petit Parisien:** 1876 sortutako egunkaria. Le Petit Journalen konpetidorea izan zen, belaunaldi hartako erakusle gisa sortu zen.

- **Lumiere Anaiak:** Zinematografoa asmatu zuten 1895ean, eta jendaurreko munduko lehen filma aurkeztu zuten. Koloretako argazkiak egiteko prozedura komertziala asmatu zuten (1903).
- **Miguel Moya Ojanguren:** Kazetari eta politikari donostiarra. El Liberal egunkariko zuzendaria izan zen, eta aurrerago, Sociedad Editorial de Españako presidente.
- **Muckraker:** Idazle edota kazetari amerikarren talde antolatua, XX. mendearen hasieran, batez ere korrupzio politikoa, lan esplotazioa, zein abusuak salatzen zituzten. Garaiko instituzio eta pertsonai publikoen zurrumurruak argitarat ateratzen zituzten.
- **Nellie Bly (Elizabeth J. Cochrane):** Ikerketa kazetaritzako lehen emakumezko erreportaria. Aitzindaria izan zen ezkutuko kazetaritzan. Pulitzerren New York World egunkarian egin zuen lan, bertan hasi zen muckraker gisa.
- **Newsies edo newsboys:** 1899an Estatu Batuetako gazteek gidatu zuten greba. Egunkari saltzaileak ziren eta Hearst eta Pulitzerren neurrien kontra egin zuten greba, egunkarien prezioen igo baitzituzten.
- **Nicolas Maria de Urgoiti:** El Sol eta La Voz egunkarien sortzailea, horretaz gain 1924an, informazio agentzia propioa sortu zuen: Febus.
- **Nuevo Mundo:** Espainian 1894.urtean sortu zen aldizkari grafiko modernoa.
- **Pall Mall Gazette:** 1880an sortu zen Thomas Steaden eskutik hiztkuntza zuzenago bat bultzatu zuen.
- **Prensa Española:** Torcuato Luca de Tenak fundatutako enpresa, 1909ean. Bere baitan, Blanco y Negro aldizkaria eta ABC egunkaria zituen, baita Gadeón astkari satirikoa ere.
- **Review of Reviews:** 1890 eta 1893 urteen artean martxan egon zen hilabetekaria, William Thomas Steadek sortu zuena.
- **Richard F. Outcault:** Marrazkilari eta margolari estatubatuarra, Pulitzerren egunkarietako batean lan egin zuena. The Yellow Kid serieraren sortzailea izan zen, egunkarietan argitaratzen zuena.
- **Sagasta Legea (1883):** Garaiko Inprentaren Lege liberalena izan zen. Prentsa politikoa garatzea ahalbidetu zuen.
- **San Francisco Examiner:** William R. Hearstek gidatutako egunkaria.

Biñeta satirikoak eta titular deigarriak erabiltzen ziren bertan, gainera, sentsazionalismoa, espekulazioa, oldakortasuna eta abarrez baliatzen ziren. Pazifikoko egunkaririk garrantzitsuena bilakatu zen.

- **Sociedad Editorial de España:** Egunkarien trust-a
- **St. Louis Post-Dispatch:** 1878an sortu zen egunkari estatubatuarra.
- **Sunday World:**
- **Ten days in a Mad House:** Nelli Blyk idatzitako erreportai famatuaren izena da. The New York World egunkarian lanean hasi zenean, Pulitzerrek Blackwell's-eko irlara joateko agindu zion bertako psikiatriko bateko egunerokoaren inguruan ikertzeraz.

Hamar egun eman zituen han, eta bere erreportaiak psikiatrikoko administrazioak aurrera eramaten zituen abusuak salatu zituen, egoerak hobera egin zezan.
- **The New York Journal:** 1895ean William R. Hearst zuzendaritzat hartu zuen egunkaria.

Pulitzerren salmentak gainditu nahi zituen, eta egunkariaren prezioa jaitsi zuen Pulitzerri kolaboratzaileak lapurtzeaz gain. Egunkarian seriotasuna ezabatu zuen, informazio zein formatu deigarriak erabiliz. Editorial oso erasokorrak erabiltzen zituen.
- **The New York World:**
- **The Star:**
- **The Wall Street Journal:** Ekonomian espezializatutako egunkaria (1889).
- **The Yellow Kid:** Richard F. Outcault-ek sortutako pertsonaia, bere marrazki zerrendak argitaratzen ziren egunkarietan. Halakoa izan zen bere arrakasta, non "prentsa horiaren" kontzeptuari izena eman baitzion.
- **Tits-Bits:**

- **Torcuato Luca de Tena:** (1861-1929). Kazetari eta enpresari espainiarra. Blanco y Negro aldizkariaren sortzailea; geroago Prensa Espainola taldearen baitan sartuko dena, ABC egunkariarekin batera.
- **William Randolph Hearst:** Masen garaian, kazetaritza negozio errenatagarri bilakatu zenean agertu zen kazetari handiketako bat (1863-1951). Enpresa handiak sortu zituen, egitura sendokoak. Soldatapeko ehunka langilez betetako erredakzio handiak zituen.
- **“Prentsaren Napoleon”:** Alfred Harmsworth enpresariari jartzen zitzaion ezizena; prentsaren inguruan inperio handi bat sortu baitzuen.